

Når jeg i dag ser på den strålende vakre Maihaugen kunne det være fristende å glemme at vi enda lever i en urolig og farlig verden. En norsk statsminister av i dag kan ikke det. Men når det er sagt, må jeg allikevel ha lov til å tilføye at det i den siste tiden er skjedd ting på den internasjonale arena som kan bety at vi går roligere tider i møte.

Med spent forventning følger vi forhandlingene om våpenhvile i Korea og utviklingen i Øst-Tyskland, hvor Sovjet-Samveldet i følge telegram-meldingene synes å ha endret signaler eller taktikk. Vi ser dessuten visse tegn til avspenning mellom Tyrkia og Sovjet-Samveldet. Også når det gjelder Sovjets forhold til Østerrike er det tegn som synes å tyde på at det er inntrådt en endring. La meg også nevne det oppsiktsvekkende omslag som synes å være skjedd i selve Sovjet-Samveldet, hvor det ikke lenger skal være god tone å drive persondyrkelse. Ingen kan i dag si hva disse plutselige omkast betyr. Det har også tidligere skjedd plutselige endringer i russisk politikk som har skapt håp hos mange mennesker utenfor Sovjet-Samveldet og forsoning og varig fred. Men vi er blitt skuffet. Det store spørsmål som nå melder seg for oss alle må være dette: Er den nye politikk i dag bare en taktisk manøvre med sikte på å splitte og svekke Vest-Europa og U.S.A., og legge grunnlaget for en ny aggressiv politikk senere? Eller holder det på å skje en reell endring i russisk politikk som gir muligheter for varig avspenning?

Vi kan ikke være blinde for at mange områder i verden er ladet med konfliktstoff. Vi ser at enhver forhandling preges av langt større vanskeligheter enn noen av oss liker å regne med. Det gjør ikke situasjonen enklere at det i et par av Europas større land, Frankrike og Italia, hersker så ustabile politiske forhold at hver dag kan bringe overraskelser.

For de norske statsmakter er den viktigste oppgaven stadig: Å trygge freden og selvstendigheten. Ikke noen ting kan overskygge det. Ikke noen dag må vi glemme det. Vi truer ikke noen andre, vi ønsker bare å leve i fred. Vi er ikke med i, og vil ikke være med i en organisasjon som har aggressive formål. Vi vil bare være med i en organisasjon for å trygge vår og hele verdens fred.

Når Norge gikk med i Atlanterhavspakten var det for å bidra til å trygge verdensfreden. Det er med den største tilfredshet at vi kan si at etter hvert som Atlanterhavspakten er blitt utbygget synes mulighetene for en avspenning å ha økt. De vestlige demokratier er nå snart sterke nok til å trygge verden mot et angrep, og det kan bety at angrepet ikke kommer. Og det er i dag

Forord af Søren Lindberg
1. og 2. del.

mye som tyder på at forhandlingenes tid snart er inne. Det ville i tilfelle gi en forpint verden nytt håp, ny tro, ny tillit.

Hver dag, ja - hver time, kan vi ha håp om å få melding om at det endelig er sluttet hvåpenhvile i Korea. Hele det norske folk vil hilse med dyp tilfredshet at våpenhvilen er kommet i stand. Fra første stund har Den norske regjering støttet De forente nasjoners aksjon for å slå angrepet tilbake. Men det har stått like klart for oss at FN ikke måtte bruke våpenmakt en dag lenger enn det var nødvendig for dette formålet. Hvis en våpenhvile i Korea så i tur og orden kunne bane veien for løsning også av andre problemer i Det fjerne Østen og ellers i verden, da ville det være grunnlag for sann optimisme. Inntil det skjer må vi vente - og vente forberedt.

Vi er av bitter erfaring etter hvert blitt innstillet på at politiske og militære begivenheter ute i verden øyeblikkelig virker inn også hos oss.

Men også begivenhetene på det økonomiske området ute i verden har stor betydning for Norge. Det er vel nok å nevne hvordan Englands devaluering av pundet og prisstigningen etter Korea-krigens utbrudd bröt ned den stabiliseringslinje vi möysommelig hadde bygget opp. Vi fikk et kursus i hvordan vi alle er avhengige av hverandre, at verden er en. I disse dagene får vi et nytt kurs. Fallet i skipsfraktene på verdenshavene og fallet i prisene på de varer vi eksporterer fører til et stort underskudd i vår betalingsbalanse og tapper vår valutakasse. Det innebærer en fare for at vi ikke skal være i stand til å skaffe betalingsmidler til å dekke de varekjöp vi må gjøre i utlandet når det gjelder varer som er livsviktige for vårt arbeidsliv, kraftfor og maskiner til jordbruket, utstyr til kraftanleggene, maskiner til industri, drivstoff til transportmidler o.s.v. Det er igjen begivenhetene ute som vörker på vår ökonomi og forstyrrer likevekten. Norge er en liten del av den store verden. Svikter det på ett punkt virker det tilbake på alle, også på oss.

Den er öen tekniske utvikling som i denne grad har gjort verden til en. Intet land kan regne med en ubemerket tilværelse. Vi er alle trukket med i den store verdenshusholdningen. Det gir både fordeler og ulemper. Men vi må söke å innrette oss etter kjennsgjerningene. Den utvikling vi ser i verdensmålestokk foregår også innen vårt eget land. Tidligere kunne de avsidesliggende bygder kanskje si: Det vedkomer ikke oss hva som skjer i andre deler av landet. Vi lever vårt eget liv og klarer oss selv. Det er ikke slik lenger. Det som skjer i den ene delen av landet virker fort tilbake på andre landsdeler, og de slag som rammer landet utenfra rammer oss alle. Vi er alle borgere av dette landet.

Vi er knyttet sammen i godt og ondt. Bonden kan ikke leve uten at industriarbeideren kan det, byen kan ikke unnvære bygda og bygda kan ikke unnvære byen. Den stadig sterkere grad av arbeidsdeling fører uvegerlig med seg at vi blir mer og mer avhengig av hverandre. Vi kan like det eller ikke like det, men det er en utvikling som ikke lar seg stanse. Derfor må vi innrette oss etter den og ta konsekvensene av den. Da har vi en vei å gå: Å samarbeide. Bare i fellesskap kan vi løse problemene.

Og hva er så det grunnleggende problem for Norge i dag?

Det er å öke vår egen produksjon. Men vi må öke den på de områder hvor det nå er mangel. Og vi må produsere så rasjonelt at vi kan konkurrere både i pris og kvalitet. Det er en økonomisk lov som ingen kommer utenom. I alle årene etter krigen har det ikke vært noen vansker med å avsette den ökte produksjonen etter hvert. Det var mangel på nesten alle slags varer. Alt som kunne produseres kunne avsettes. Det er ikke så enkelt lenger. Nå er det bare den beste og billigste vare som kan være sikker på å finne avsetning. De som produserer så lite rasjonelt at varen blir for dyr kan ikke finne avsetning. Både i jordbruk og industri er disse tendensene så påtakelige at det ville være dårskap å lukke öynene for dem. Det er skjedd et betydelig omslag bare i løpet av de siste månedene, og det er ingen grunn til å legge skjul på at situasjonen både for vårt jordbruk og vår industri krever en tilpasning.

Alle er sikkert klar over at uansett hva en produserer vil varen måtte bli dyr hvis man ikke har en rasjonell drift. Og de fleste vet nok også hvordan de skal legge om for å oppnå rasjonell drift. Men mange lar det drive. Vi er alt for tilbøyelige til å henge ved de tilvante forhold, noen kvier seg for utgiftene, andre for bryet, mange for risikoen som må tas. Og så tenker de ofte: La meg drive videre i noen år, så får vi se, så får nye overta etter meg.

Men selv om en står overfor disse vansker krever fremtiden en omlegging om en vil nå det gode resultat.

Den mest nærliggende oppgave for norsk jordbruk er å öke produksjonen på de områder hvor det i dag er mangel, på de områder hvor vi importerer varer for hundrer av millioner kroner - nemlig kraftfor og korn. Det er neppe grunn til å tro at det norske jordbruket noen gang kommer til å eksportere jordbruksvarer i noe stort omfang til andre land. Men det er derimot all grunn til å tro at forbruket av jordbruksprodukter inne i landet kan bli betydelig større. Etter hvert som den økonomiske evne hos de brede befolkningslag öker vil deres forbruk av disse varer stige. Og jordbrukets folk skal aldri glemme at billigere jordbruksprodukter

vil være en mektig stimulans til å øke forbruket. Selv om noen større eksport av jordbrukets produksjon neppe kan komme på tale, er det derfor ikke noe iveien for at jordbruksbefolkningens inntekter kan bli økt gjennom økt salg til landets egen befolkning. Men slik som naturforholdene er i Norge, er det klart at vårt jordbruk ~~ikk~~ alltid må ha en viss støtte av staten. Det det gjelder om er å finne fram til en rimelig støtte, at dette beløpet blir holdt fast slik at jordbruket vet hva de har å regne med og endelig at støtten gis slik at den fortrinnsvis kommer de små brukene til gode.

Den støtte som gis direkte over statsbudsjettet beløper seg nå til et par hundre millioner kroner årlig. Subsidiene på melkeproduktene beløper seg også til vel 200 millioner kroner. Men disse subsidiene er først og fremst ment som en støtte til forbrukerne. Samtidig blir det selvsagt også en støtte til jordbruket, idet de gjør jordbruksvarene billigere og derved gjør det mulig å få avsatt større kvanta enn det ellers ville vært mulig.

Mange næringer roper på statens støtte for sin næring. Men alle knurrer over at skattene er høye. Det er derfor en vanskelig avveining å finne fram til den rimelige støtte, den støtte som godtas som rimelig av de andre gruppene som skal betale støtten over statsbudsjettet. Stilles kravene for høyt kan man få en reaksjon som slår ut den andre veien.

Støtten til norsk jordbruk kan aldri skje etter et fastlagt skjema. Forskjellen mellom landsdelene og mellom de små og store bruk gjør det umulig. Ettersom den tekniske utvikling skyter fart og maskinene tar over arbeidet i jordbruket vil de større bruk ha langt større muligheter til fortjeneste enn de små bruk. Hvis denne utvikling får fortsette vil de små bruk risikere å bli utkonkurrert også på de felter hvor de har sin eneste mulighet. Og vi må aldri glemme at i Norge er 90 % av alle bruk under 100 mål, mens bare 10 % er over 100 mål. Men de 10 % har over 33 % av all jorden. På gårdene over 100 mål klarer en seg med en tredjedel av den arbeidshjelpen en må ha på bruk mellom 10 og 20 mål, regnet pr. 100 mål. Det er klart at disse faktiske forhold må bli helt avgjørende for norsk jordbrukspolitik.

Det produseres i dag i Norge omtrent tilstrekkelig av vanlige jordbruksvarer, bortsett fra korn som vi må innføre store mengder av. Det naturlige er da selvsagt at de store brukene som har muligheter for å dyrke korn mest mulig overtar denne jobben, mens de små brukene får konsentrere seg om de øvrige jordbruksvarer. En slik fordeling av produksjonen i jordbruket ville være en betydelig vinning for landet. Det ville hindre en overproduksjon på de områder hvor overproduksjon truer. Og det ville bidra til å

reducere underskuddet på korn og endelig ville det bidra til å jevne ut motsetningene mellom de små og de store bruk.

Men det vil selvsagt kreve en viss regulering. Jo større arbeidsfordeling, jo mer rasjonelt jordbruket blir drevet, jo mer nødvendig blir det med regulering. Jeg anser det utelukket å trygge norsk jordbruk uten regulering. En slik regulering er ikke mulig uten hjemmel i lov. Jordbruket var en av de næringer i Norge som først fikk sin store reguleringslov: Omsetningsloven. Jeg er overbevist om at den har hatt en helt avgjørende betydning for jordbrukets utvikling i de årene som er gått siden loven ble vedtatt. Det forbauset meg å være vitne til Bondepartiets holdning under debatten om Prisloven i Odelstinget. For meg fortonet det som nokså inkonsekvent at partiets talere gikk så sterkt i mot reguleringspolitikken når jordbruksorganisasjonene selv har kjempet for å få gjennomført reguleringer på sitt eget område. Det ser ut til at de politiske hensyn har vært avgjørende, ikke de faglige.

Den sterke oppdeling i små bruk som vi har her i landet har selvfølgelig sin forklaring i landets natur. I den tiden da vi hadde arbeidskraft nok og manglet maskinene var det vel også en naturlig og rimelig ordning. Men mangelen på arbeids-hjelp og anskaffelsen av maskiner har totalt endret situasjonen. Nå vil de små bruk uvegerlig bli slått ut i konkurransen med de større brukene hvor maskinene etter hvert overtar arbeidet og skaper en rasjonell og lønnsom produksjon. På lang sikt må oppgavene for statsmaktene derfor være å støtte et hvert tiltak som kan føre til å skape større bruk. Men det vil nok kreve sin tid å løse en slik veldig oppgave. Den nye jordloven som Regjeringen har lagt fram vil i betydelig utstrekning kunne bidra til å løse mange av flokene som oppstår når det gjelder å skaffe de små bruk mer jord.

Men også ved nydyrking i stor stil kan det skapes passelig store bruk og i mange tilfelle skaffes nødvendig tilleggsjord til eksisterende bruk som er for små.

I løpet av denne måned legger Regjeringen fram en langtidsplan for utbyggingen av Norge. Den innebærer betydelige tiltak på jordbrukets område. Men hovedinnholdet i langtidsplanen er en harmonisk utbygging av hele Norge, ut fra det syn at alle næringer er av betydning for landet og at de må avstemmes etter hverandre og derved støtte hverandre. Jeg har aldri forstått den irritasjon og bitterhet som ofte er kommet til uttrykk fra enkelte av jordbrukets folk, f.eks. mot industrireisningen. I gamle dager ble det sagt: Har bonden penger, har alle penger. I dag ville det være riktigere å si: Det er bare når hele

folket har arbeid at det er velstand i landet. Full sysselsetting og ökende produksjon i jordbruk og skogbruk, fiskeri og industri er selve grunnlaget for en god, en stigende levestandard for oss alle.